

İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI

İş Sağlığı ve Güvenliği I
3. Hafta

İş Kazası

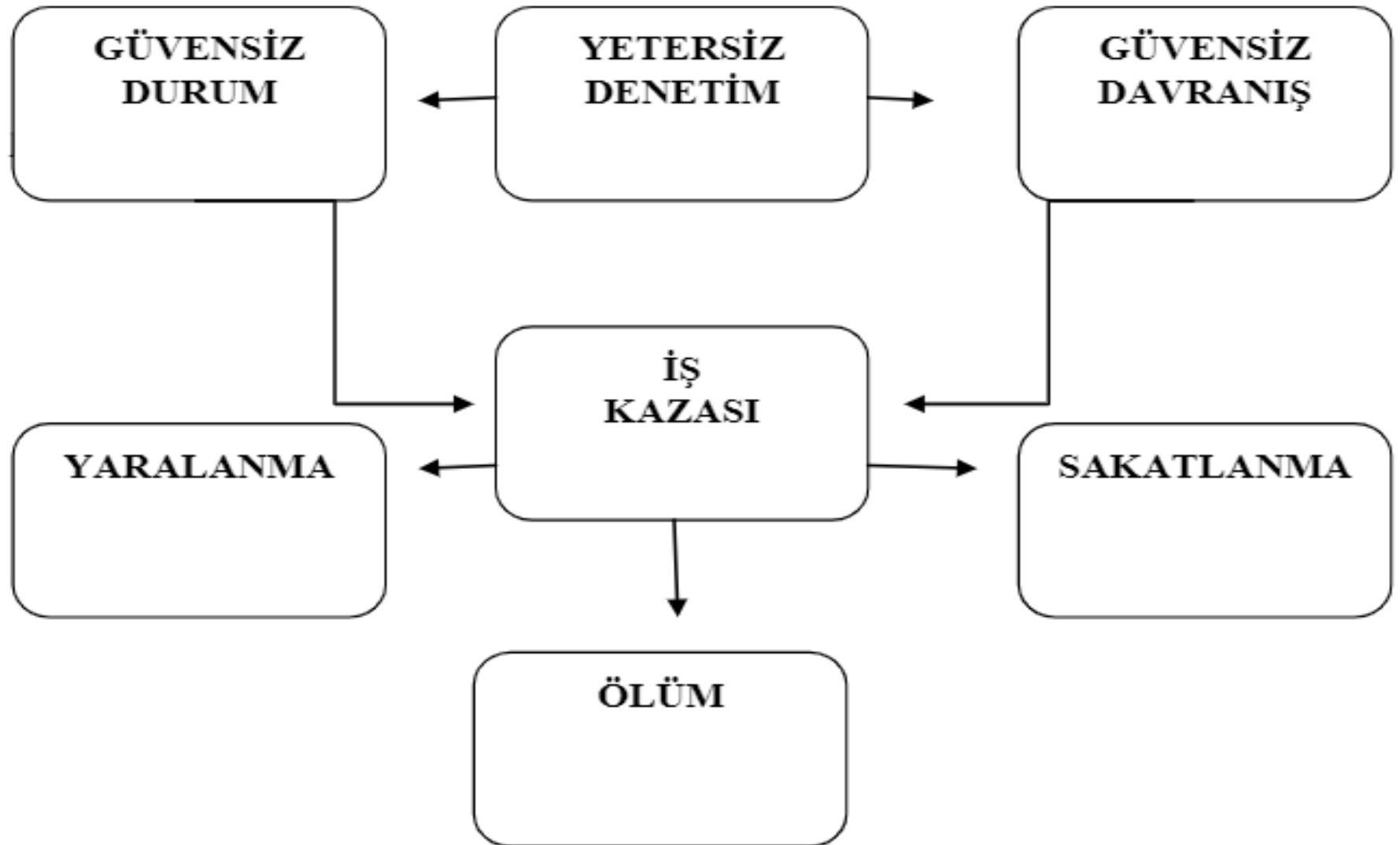
Kaza; dikkatsizlik, bilgisizlik, ehliyetsizlik, ihmâl ve tedbirsizlik gibi sebeplerle arzu edilmeden ve ani olarak, beklenmedik bir anda meydana gelen, sonunda insana, hayvana, eşyaya veya tabiata zarar veren olaydır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Ansiklopedisine göre; İş kazası, belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olaydır.

İş Kazası

Sosyal Sigortalar Kanunu hükmüne göre; Sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından **yürütülmekte olan iş dolayısıyla** meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan **bedenen veya ruhen arızaya uğratan** olaylar iş kazası kapsamında değerlendirilmektedir.

İş Kazası

Kaza çeşitleri

1. Ucuz atlatılan kaza

- Sonucunda ölümle, maluliyet ya da sürekli veya geçici iş görmezlikle sonuçlanmayan kazalardır.

2. İlk yardımla sonuçlanan kazalar

- İlk yardımla geçirilen küçük kazalar

3. Kayıp günle sonuçlanan iş kazaları

- ILO ölçütlerine göre 3 iş gününden fazla iş kaybına neden olan kazalardır.

İş Kazası Nedenleri

Araştırmacılarca, tüm kazaların beş temel faktörün ardı ardına sıralandığı bir “Kaza Zinciri” ’den oluştuğu kabul edilmektedir.

- Doğal ve Sosyal Yapı
- Kişisel Kusurlar
- Güvensiz Durum ve Davranışlar
- Kaza
- Ölüm veya Yaralanma

İş Kazası Nedenleri

- Bu beş faktörden en önemlisi üçüncü faktör olan güvensiz durum ve davranışlardır.
- Bu faktörün giderilmesi ile diğer faktörlerin etkisi ortadan kalkmaktadır.
- Böylelikle kaza ve zarar oluşmadan önlenmiş olur.

İş Kazası Nedenleri

- Doğa koşulları olarak tanımlanan ilk faktör için, “çevre faktörleri”, “fiziksel faktörler” gibi ifadeler de kullanılmaktadır.
- “Doğa koşullarının temel özelliği, önlenemeyen bir faktör olmasıdır ve kazaların ilk aşamasını, yani kaza zincirinin ilk halkasını oluşturmaktadır.

İş Kazası Nedenleri

- “Kişisel eksiklikler”, fiziksel ve ruhsal açıdan insanın sahip olduğu yeteneklerin kısıtı ve bu yeteneklerin kazalardan korunmak için yeterli olmadığından yola çıkılarak kaza zincirinin ikinci halkasında yer almaktadır.

İş Kazası Nedenleri

Kazalara neden olan faktörler	Önem düzeyleri	
	Ortalama	Standart sapma
Çalışanların eğitim yetersizliği	1.32	0.5548
İş yerinin düzensizliği	1.58	0.8239
Çalışanın işine özen göstermemesi	2.02	0.6581
Kullanılan araç-gereç yetersizliği	2.24	0.6378
Adaptasyon eksikliği, sosyal yetersizlik	2.42	0.6212
Çevresel faktörler	2.50	0.5118
Denetim eksikliği	2.72	0.5906
Deneyimsizlik	2.73	0.5811
Başkasının işine karışma	2.75	0.4423
Diğer	3.00	0

NEDEN VEYA NOKSANLAR

Kişinin Güvensiz Davranışları

- 1.Sorumsuz biçimde (görev verilmeden ya da uyarılara aldırmadan) güvensiz çalışmak,
- 2.Tehlikeli hızda çalışma ya da alet kullanmak,
- 3.Güvenlik donanımını kullanılmaz duruma sokmak,
- 4.Tehlikeli cihazlar kullanmak ya da donanımı güvensiz biçimde yönetmek,
- 5.Güvensiz yükleme, istif, karıştırma, yerleştirme ve benzeri davranışlar,
- 6.Güvensiz durum ya da duruşlar,
- 7.Hareketli ya da tehlikeli yerlerde çalışmak,
- 8.Şaşırma, kızgınlık, su istimal, ürkme gibi davranışlar,
- 9.Güvenliği önemsememek ya da kişisel koruyucu malzemeyi kullanmak.

Güvensiz Mekanik veya Fiziksel Durumlar

- 1.İş yerinde kötü koruyucu yapılmış olması
- 2.Koruyucunun hiç yapılmamış olması,
- 3.Kusurlu, pürüzlü, sivri, kaygan, eskimiş, çatlak aletler,
- 4.Güvensiz yapılmış makina, alet, tesis ve benzerleri,
- 5.Güvensiz düzen, yetersiz bakım, tıkanıkları, kapanmış, geçitler,
- 6.Yetersiz aydınlatma, göz kamaştıran ışık kaynakları,
- 7.Güvensiz iş elbisesi ya da gözlük, eldiven ve maske vermemek, yorucu yüksek topuk ve benzeri şeyler,
- 8.Yetersiz havalandırma, kirli hava kaynakları vb.
- 9.Güvensiz yöntemler ve mekanik, kimyevi, elektriksel, nükleer koşullar.

Kazalar

- %2 önlenemez
- %50 kolaylıkla önlenebilir
- %98 önlenebilir

İş Kazası Nedenleri

Tehlikeli Hareketlerin Nedenleri :

- İşçinin kişilik ve karakter özellikleri kaynaklanan şahsi kusurları (dikkatsizlik, laubalilik, umursamazlık)
- Bilgi ve ustalık yetersizliği
- Fiziki yetersizlik
- Uygun olmayan mekanik koşullar ve fiziki çevre

Görüldüğü gibi insan önce güvensiz koşulları oluşturmakta, sonra bu koşullar nedeniyle kaza yapmakta veya meslek hastalığına uğramaktadır.

İş Kazası Nedenleri

İnsan (Man):

- Psikolojik Nedenler: Unutkanlık, sıkıntı-üzüntü-keder, çevre etkileri, istem dışı, ihmalci davranış vb.
- Fiziksel Nedenler: Yorgunluk, uykusuzluk, alkol, hastalık vb.
- İşyeri nedenleri: İnsan ilişkileri, takım çalışması, iletişim

İş Kazası Nedenleri

Makine (Machine)

- Hatalı makine ve ekipman yerleşimi
- Eksik veya kusurlu koruyucular
- Yetersiz standardizasyon
- Yetersiz kontrol ve bakım

İş Kazası Nedenleri

Ortam- Çevre (Media):

- Yetersiz çalışma bilgisi
- Uygun olmayan çalışma metodu
- Uygun olmayan çalışma yeri ve ortamı vb.

İş Kazası Nedenleri

Yönetim (Management):

- Yetersiz yönetim organizasyonu
- Tamamlanmamış kurallar ve talimatlar
- Yetersiz güvenlik yönetim planı
- Eğitim ve öğretim yetersizliği
- Uygun olmayan nezaret, yönetim ve rehberlik
- Uygun olmayan personel istihdamı
- Yetersiz sağlık kontrolleri

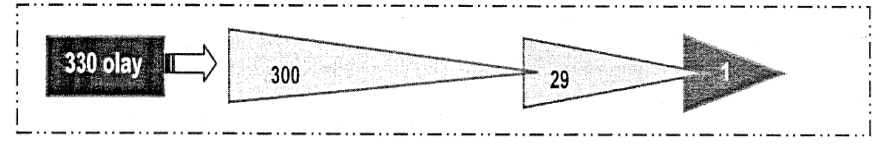
Heinrich Prensipleri

- 1930'ların ABD'li iş güvenliği öncüsü olarak literatüre geçen Herbert W. Heinrich yaptığı çalışmalarla aşağıdaki 10 kuramı belirlemiştir.
- 1. ISG'nin asıl çalışma alanı “Tehlikeli durum” ve “Tehlikeli davranışın” ortadan kaldırılmasına yönelik olmalıdır.
- 2. Kazalar ağırlıklı olarak
  - **%88 → Tehlikeli davranışlardan**
  - **%10 → Tehlikeli durumlardan**
  - **%2 → Kaçınılmaz sebeplerden kaynaklanmaktadır.**
- 3. Kaza sonucu meydana gelecek zararın büyüklüğü önceden kestirilemez.

Heinrich Prensipieri

4. Ağır yaralanma veya ölümlle neticelenen her kazanın temelinde

- 29 Hafif yaralanma
- 300 Yaralanmasız olay vardır

5. Tehlikeli davranışların nedenleri:

- Şahsi kusurlar (Dikkatsizlik, laubalilik, umursamazlık gibi)
- Eğitim yetersizliği (Bilgi,ustalık, alışkanlık)
- Fiziki yetersizlik (Bünyenin yapılan işe uygun olmaması)
- Uygunsuz mekanik şartlar ve fiziki çevre

6. Kazalardan korunmak için:

- Mühendislik ve yenileştirme
- Eğitim
- Ergonomi kurallarından yararlanma,
- Teşvik tedbirleri (odul) uygulama
- Disiplin tedbirlerini uygulama çalışmalarının yapılması gerekir

Heinrich Prensipleri

7. Kazalardan korunma yöntemleri ile üretim, maliyet, kalite kontrolü metotları benzerlik ve paralellik arz eder.

8. İş Güvenliği çalışmalarına işletmenin **üst düzey yöneticiler** de katılmalı ve sorumluluğa ortak olmalıdır.

9. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda **formen ve ustabaşı** gibi ilk kademe yöneticileri çok önemlidir.

10. İş güvenliği çalışmalarına birinci derecede **insani duygular** yön vermelidir ancak iş güvenliği önlemlerinin:

1-Üretimin artması,

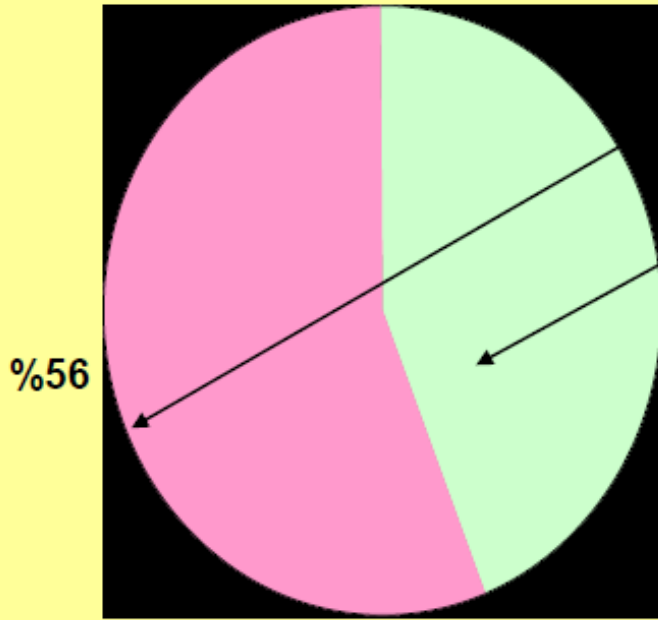
2-Masrafların azaltılması,

sonucu **maliyetlerin düşmesine** yardımcı olduğu unutulmamalıdır.

Meslek Hastalıkları

- Meslek hastalığı, işçinin işverenin emir ve talimatı (otoritesi) altında çalışmakta iken işin niteliğine veya yürütme şartlarına göre tekrarlanması nedeniyle maruz kaldığı bedeni veya ruhi arıza biçiminde tanımlanabilir.
- Yürütülen işin niteliği veya şartları gereği tekrarlanan bir nedenle sigortalının bedensel veya ruhsal yönden geçici veya sürekli olarak hastalanması veya sakatlanması halidir.
- Burada yapılan işle hastalık arasında bir bağlantı bulunması gerekmektedir.
- Kural olarak mesleki faaliyet sonucu uzun bir zaman parçası içinde sağlığın bozulmasını anlatır.

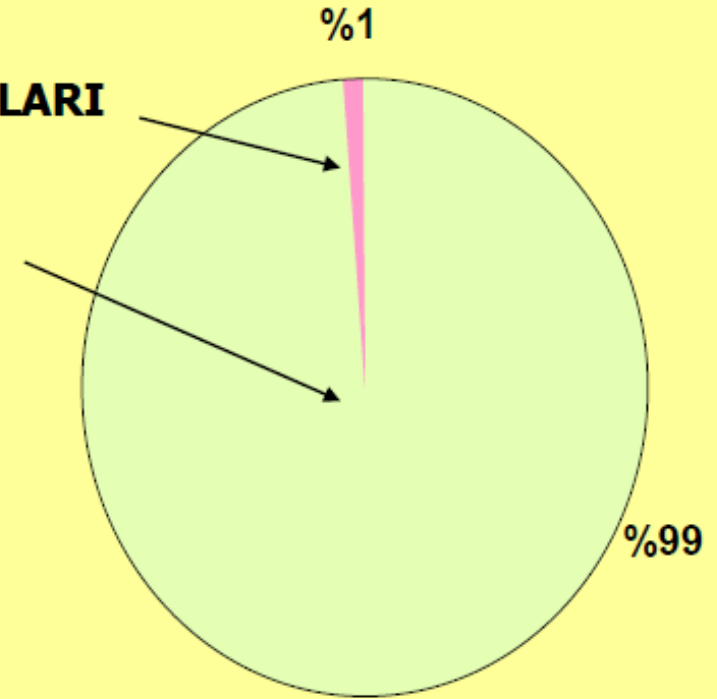
Meslek Hastalıkları

DÜNYADA

MESLEK HASTALIKLARI

İŞ KAZALARI

TÜRKİYE'DE

Meslek Hastalıkları Grupları

- Kimyasal maddeler ve bileşikleriyle oluşan meslek hastalıkları (kurşun zehirlenmesi, kanserojen krom bileşikleri, trikloroetilen, civa, vs.)
- Kanserogen olan ve olmayan deri hastalıkları (alerjik deri hastalıkları vs.)
- Pnömokonyozlar ve diğer mesleksel solunum sistemi hastalıkları (tozlu ve gazlı işyerleri vs.),
- Mesleksel bulaşıcı hastalıklar (özellikle tarım ve hayvancılık sektöründe),
- Fiziki etkenlerle oluşan meslek hastalıkları (radyasyon, gürültü, basınç, ağır yük taşıma vs.),

Meslek Hastalıkları Grupları

(ABD çalışma örgütü)

- Deri yaralanmaları ve tahribatı,
- Tozdan kaynaklanan akciğer hastalıkları,
- Zehirli maddelere bağımlılığın oluşması,
- Toksik maddelerin etkisiyle zehirlenme,
- Toksik maddeler dışında fiziksel maddelerden kaynaklanan hastalıklar,
- Travmaya bağlı hastalıklar,
- Diğer meslek hastalıkları.

Meslek Hastalıkları Nedenleri

- Madensel cisimlerden oluşanlar,
- Organik cisimlerden oluşanlar,
- Fizik ve mekanik etkilerden oluşanlar,
- Tozlardan oluşanlar,
- Bakterilerden oluşanlar,
- Örgütün psikososyal ortamı

Meslek Hastalıkları Önlemleri

Meslek Hastalıklarının Önlenmesi İçin Alınacak Önlemler İçin Basamaklandırma:

- Önce o işyerindeki tehlikeler saptanmalıdır.
- Tehlikelerin giderilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- İşçiler tehlikeler ve yol açtıkları hastalık belirtileri üzerine eğitilmeli, sürekli uyarılmalıdır.
- Erken tanı için periyodik muayeneler ve biyolojik-çevresel ölçümler yapılmalıdır.

Bu bulgularına ışığında çalışma ortamı ve süresi yeniden düzenlenmelidir:

- Yerine koyma
- Yer değiştirme
- Yaş çalışma
- Havalandırma (yerel, genel)
- Kapalı çalışma.

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

İŞ KAZALARI İLE İLGİLİ SORUMLULUK VE YAPTIRIMLAR
ÜÇ BAŞLIK ALTINDA TOPLANMAKTADIR, BUNLAR;

- İdari Sorumluluk,
- Hukuki Sorumluluk ve
- Cezai Sorumluluk

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

İdari Sorumluluklar

İşverene ait olan bu sorumlulukları aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür.

- İşin Durdurulması
- İşyerinin Kapatılması
- İşçilerin çalışmaktan alıkonulması
- İdari para cezaları

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

Hukuki Sorumluluklar

Bunlar da işveren ait sorumluluklar olup aşağıdaki gibi örneklenebilir:

* Ödenecek Tazminatlar

- Maddi Tazminat
- Manevi Tazminat
- Destekten Yoksun Kalma Tazminatı
- Rücu Tazminatı

İşçilerin Çalışmaktan Kaçınabilme Hakkı

İş Sözleşmesinin Haklı Nedenlerle İşçi Tarafından Feshedilebilmesi

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

Cezai Sorumluluklar

İdari ve hukuki sorumluluktan farklı olarak **cezai sorumluluk**, **suçun şahsili ilkesinden hareketle, cezaya neden olan fiilden sorumlu olanlara, kusurları oranında paylaştırılmaktadır.** Bu husus, işverenle birlikte, şantiyede sorumluluk üstlenen herkesi ilgilendirmektedir.

- Yeni ceza kanununda kaza nedeniyle ölüme veya yaralanmaya sebebiyet vermenin cezası önemli ölçüde artırılmıştır.
- Ayrıca, oluşan iş kazasının “**taksir**” veya “**bilinçli taksir**” sonucunda olması da verilecek ceza miktarını etkilemektedir.

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

örneğin, bir inşaat işinde iş kazasına karşı yeterli olduğu sanılan bir önlem alınmış, ancak bu önlemin yetersizliğinden kaynaklı bir suç oluşmuşsa bu “**taksir**”; alınması gerektiği halde önlem alınmaması sonucu bir suç oluşmuş ise bu da “**bilinçli taksir**” olmaktadır.

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

Daha somut bir örnek vermek gerekirse, bir şantiye şefi, kendini tutamayan yumuşak toprak zeminde, şevsiz açılmış 3,00 m derinlikteki kanalizasyon kazısı kenarlarına iksa tertibatı yaptırmış ancak kullanılan ahşap elemanların boyut ve dayanım bakımından yetersizliği gibi nedenlerle kazı kenarının göçmesine engel olamamış ve işçiler göçük altında kalmışlarsa; böyle bir olayda **taksir söz konusudur**. Yani şantiye şefi gerekli önlemi aldığını düşünmekte, bir göçük olabileceğini öngörmemektedir. Şayet bu şantiye şefi aynı kazıda iksa tertibatı yaptırmadan işçileri çalıştırmış ve işçiler göçük altında kalmış olsalardı **bilinçli taksir** söz konusu olurdu.

BİR İŞ KAZASI OLMASI SONUCUNDA OLUŞACAK SORUMLULUKLAR NELERDİR?

- **Taksirle öldürme (T.C.K. Madde 85)**

(1) Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, **iki** yıldan **altı yıla** kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise, kişi **iki** yıldan **onbeş** yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

- **Taksirle yaralama (T.C.K. Madde 89)**

(1) Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, **üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.**

- Taksirle yaralama fiili, mağdurun; duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına, vücudunda kemik kırılmasına, konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize, yaşamını tehlikeye sokan bir duruma, gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına, neden olmuşsa, birinci fıkraya göre belirlenen **ceza, yarısı oranında artırılır.**
- (3) Taksirle yaralama fiili, mağdurun; iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine, duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine, konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına, yüzünün sürekli değişikliğine, gebe bir kadının çocuğunun düşmesine, neden olmuşsa, **birinci fıkraya göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.**

- Meydana gelen olay **bilinçli taksir olarak değerlendirilmesi halinde**, taksirli suça ilişkin ceza **üçte birden yarısına kadar** artırılır.
- Ayrıca, TCK'da, taksirli suçlardan dolayı hükmolunan hapis cezasının, uzun süreli de olsa adli para cezasına çevrilebileceği ancak bu hükmün **bilinçli taksir halinde uygulanmayacağı** belirtilmiştir (Madde: 50/4)